

6 Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16.)

Zpřístupňování listin v jedné chronologické řadě *Českomoravských regest*, jak bylo zavedeno už Karlem Jaromírem Erbenem a jak v této práci pokračoval Josef Emler, přinášelo řadu komplikací při shromažďování pramenů. Nepřístupnost některých archivů znamenala, že svazek musel vyjít neúplný nebo na vydávání editor úplně rezignoval, jak se stalo v případě Erbenově.

Již ve 20. letech minulého století navrhoval Václav Hrubý tuto chronologickou řadu opustit a nahradit ji tematickým rozdělením. Měl v té době na mysli především možnost snadnějšího diplomatického zpracování látky. Nedlouho po něm, roku 1926, poukázal Jan Bedřich Novák na to, že by bylo dobré zpracovávat *Regesta* nikoli v jedné chronologické řadě, ale rozdělit je do několika souborů, v nichž by listiny byly uspořádány rovněž chronologicky. Takto by bylo možné snadněji zvládnout stále narůstající množství materiálu v mladším období.

Bedřich Mendl však zůstal věrný způsobu Emlerovu a byl podpořen i komisí pro vydávání *Regest*. *Českomoravská regesta* si tak udržela i nadále jednotnou chronologickou řadu. Tento způsob zpřístupňování listin však už nebyl možný po roce 1948, kdy se na čtyři desetiletí staly zahraniční archivy pro naše badatele nepřístupnými. Rovněž množství materiálu uložené v našich fondech proti minulé době značně narostlo. V tomto období tak byly vydány pouze svazky, pro něž byl materiál ze značné míry připraven již předchozími badateli (Bedřich Mendl, Blažena Rynešová).

Jednání o nové podobě *Regest* začínají již v 50. letech minulého století a roku 1964 zveřejnila Věra Jenšovská koncepci nové ediční řady navazující na stará *Regesta* a zpřístupňující období vlády Václava IV. (prosinec 1378 až 16. srpen 1419) – *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.*⁴⁴ V průběhu několika desetiletí, kdy byla tato ediční řada vydávána, se ukázalo, že je nutné stanovené zásady upravit, k čemuž došlo v pracovní skupině *Regest* v čele s Boženou Kopičkovou a nové směrnice byly zveřejněny roku 2005.

44 JENŠOVSKÁ, Věra: *Regestová edice z doby Václava IV. (1378 pros. – 1419 srp.)*. Archivní časopis 14, 1964, s. 179–182.

Tato ediční řada obsahuje ve formě regestů listiny, listy a původně i zápisy z úředních knih, které mají stejnou platnost jako listiny, jež byly vydány na území Čech, Moravy, Slezska a bývalých zemí Koruny české a které se vztahovaly k českému státu v jeho dnešním rozsahu. Posléze bylo rozhodnuto úřední knihy do edice nepojímat s výjimkou I. dílu se specifickými úředními knihami uloženými v archivu pražské metropolitní kapituly. Jednotlivé díly v chronologickém pořadí zpracovávají konkrétní archivní fond či archivně sdružené celky diplomatického materiálu.

Proti *Českomoravským regestům* se změnila i podoba zpřístupnění listiny. Namísto stručného záhlavního regestu a více či méně rozsáhlé citace listiny nastupuje editorem vytvořený náhradní regest, který přibližuje dispoziční část listiny a obsahuje jména osob i lokalit v listině uvedená, u lokalit v původní i v dnešní podobě. (Díky tomu, že regesty jsou uspořádány ve formě katalogu, bývají *RBMV* nazývána regestovým katalogem.) Záhlavní poznámky přinášejí text indorsátů, obsahují údaje o pečeti, a to i v případě listin nedochovaných v originále, kdy je reprodukován obsah koroborace, údaj o formě dochování s příslušnou signaturou, dosavadní ediční zpřístupnění a případně i literaturu.

Věra Jenšovská⁴⁵ se stala první editorkou nové řady. Pro I. díl vybrala fond pražské metropolitní kapituly, který je bohatý nejen na listinný materiál, ale pro předhusitské období obsahuje tři řady úředních knih, jejichž obsah má listinný charakter: konfirmační knihy, soudní akta a erekční knihy (srov. kap. 14.1). Takto rozsáhlý materiál ale stihla zpřístupnit jen zčásti: po prvním sešitu vydaném roku 1967 a obsahujícím období let 1378–1382 následovalo dalších šest, jimiž editorka dospěla do roku 1400. Poslední sešit z její editorské dílny vyšel roku 1982. V epilogu na konci 7. sešitu označila dosud zpřístupněný materiál za první část I. dílu, který by měl být dokončen ve druhé části. Tato část, jež má obsahovat také rejstříky k celému období, zůstala dosud nezpracovaná.⁴⁶

Rok po prvním sešitu vydaném Věrou Jenšovskou vyšel II. díl regestového katalogu, který vytvořil Vladimír Vavřínek. Tento díl zpřístupnil archiv vyšehradské kapituly. (Kolegiální vyšehradská kapitula samozřejmě neměla ve svých fondech knihy, které vzešly z činnosti arcibiskupských úřadů a které se dochovaly v archivu metropolitní kapituly. Proto proti rozsáhlému I. dílu, který musí být doplněn ještě neméně rozsáhlou druhou částí, stačil po II. díl útlý sešitek.)

45 Věra Jenšovská, roz. Kosinová (1895–1982) archivářka (Archiv země české) a editorka. (Vide kap. 7.) Srov. ERŠIL, Jaroslav: *Osmdesát let Věry Jenšovské-Kosinové*. Archivní časopis 25, 1975, s. 43–45.

46 Do doby, než bude tento díl dokončen, jsme odkázáni na katalog kapitulních listin, který ve dvou dílech zpracovali Jaroslav Eršil a Jiří Pražák.

ERŠIL, Jaroslav – PRAŽÁK, Jiří: *Archiv pražské metropolitní kapituly*

I. Katalog listin a listů z doby předhusitské (–1419), Praha 1956

II. Katalog listin a listů z let 1420–1561, Praha 1986.

Od III. dílu začal být zpracováván diplomatický materiál z fondů státních oblastních archivů. V roce 1977 vydala Božena Kopiczková III. díl s materiálem ze Státního oblastního archivu v Třeboni (včetně pobočky v Českém Krumlově) a o 12 let později přidala IV. díl vycházející z fondů Státního oblastního archivu v Opavě (dnes Zemský archiv v Opavě), a to zejména jeho olomouckého pracoviště, kde je uložen arcibiskupský archiv a archiv metropolitní kapituly. Tento díl přihlíží k archivnímu uložení zpracovávaného materiálu, a tak sice přináší jednotné číslování, ale je rozdělen do dvou částí (vlastně průběžně číslovaných chronologických řad): v první, obsahující více než 700 kusů, jsou otištěny registry listin arcibiskupského archivu (včetně lenního dvora) a olomoucké kapituly, druhá část (necelých 100 čísel) obsahuje ostatní fondy uložené v Olomouci a fondy v Opavě.

Národnímu archivu byl vyčleněn V. díl, který vzhledem k listinnému bohatství této naší nejvýznamnější archivní instituce je ještě rozdělen na části. Zatím byla zpřístupněna první část, která obsahuje klášterní listiny. Edice se ujali již na přelomu 60. a 70. let minulého století pracovníci archivu Karel Beránek a Věra Beránková, kteří po řadě let úmorné práce, vykonávané vedle jejich běžných archivních úkolů, zpřístupnili v letech 2006 a 2007 dva sešity s texty regestů, roku 2012 pak přidali ještě sešit rejstříkový.

Moravský zemský archiv byl zpřístupněn v rámci rozsáhlého VII. dílu Pavlem Kraflm roku 2010 a editor v něm zpracoval regesta již podle inovovaných pravidel.

Roku 2013 vyplnila Božena Kopiczková mezeru mezi V. a VII. dílem vydáním VI. dílu, v němž zpracovala diplomatický materiál Státního oblastního archivu v Litoměřicích.

Ediční řeči regestového katalogu je latina, ale jazyk užitý v regestu se původně řídil výhradně jazykem, jímž byla listina sepsána. Díly vydané podle inovovaných zásad pokračují v otiskování regestu v původním jazyku, před ním je ale uveden stručný regist latinský. Ke změně došlo i v jazyce předmluvy. Božena Kopiczková vydala VI. díl s předmluvou nejen v latině, ale i v češtině, Pavel Krafl v VII. dílu latinu v předmluvě opustil úplně a použil češtinu a angličtinu.

Zkratka: **RBMV**

Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16.), edd. Věra Jenšovská, Vladimír Vavřínek, Božena Kopiczková, Karel Beránek, Věra Beránková, Pavel Krafl

Tomus I. *Fontes Archivi metropolitani capituli Pragensis*, ed. Věra Jenšovská Fasciculus 1. (1378–1382), ed. Věra Jenšovská, Praeae 1967

- Fasciculus 2. (1383–1387⁴⁷), ed. Věra Jenšovská, Pragae 1971
Fasciculus 3. (1388–1391), ed. Věra Jenšovská, Pragae 1974
Fasciculus 4. (1392–1394), ed. Věra Jenšovská, Pragae 1976
Fasciculus 5. (1395–1396), ed. Věra Jenšovská, Pragae 1978
Fasciculus 6. (1397–1398), ed. Věra Jenšovská, Pragae 1982
Fasciculus 7. (1399–1400), ed. Věra Jenšovská, Pragae 1981
Tomus II. Fontes Archivi capituli ecclesiae Wissegradensis, ed. Vladimír Vavřínek, Pragae 1968
Tomus III. Fontes Archivi publici Trebonensis, ed. Božena Kopičková, Pragae 1977
Tomus IV. Fontes Archivi publici Olomucensis et Opaviensis, ed. Božena Kopičková, Pragae 1989
Tomus V. Fontes Archivi nationalis, edd. Karel Beránek, Věra Beránková
Pars I Litterae monasteriorum, edd. Karel Beránek – Věra Beránková
Fasciculus 1 (1378–1397) edd. Karel Beránek – Věra Beránková, Pragae 2006
Fasciculus 2 (1398–1419) edd. Karel Beránek – Věra Beránková, Pragae 2007
Fasciculus 3 Index, edd. Karel Beránek – Věra Beránková, Pragae 2012
Tomus VI. Fontes Archivi publici Litomericensis, ed. Božena Kopičková, Litomericis – Pragae 2013
Tomus VII. Fontes Archivi Terrae Moraviae Brunae, ed. Pavel Krafl, Pragae 2010

47 Věra Jenšovská vydávala jednotlivé sešity tak, že na sebe bezprostředně navazovaly nejen stránkami, ale i textem. (Po svázání jejich struktura naprosto zaniká.) Proto zpracované období, které je zde převzato z obálky sešitů, jež samozřejmě nejsou opatřeny titulním listem ani tiráží, neodpovídá zcela skutečnosti. 2. až 6. sešit začínají registry listin z konce prosince předchozího roku.